

Lekcja 38

Temat: Sejm Wielki i Konstytucja 3 maja.

1. W latach 1788-92 w Warszawie obradował sejm, który podjął największą w XVIII wieku próbę reform Rzeczypospolitej.

Źródło: <https://www.google.com/search?q=Sejm+Wielki+i+Konstytucja+3+maja.&source=lnms&tbn=isch&sa=X&ved=2ahUKewiTobDHI9nnAhU1i8MKHY09ARQ>

Kazimierz Wojniakowski, Uchwalenie Konstytucji, 1806, Muzeum Narodowe w Warszawie

KALENDARIUM

1788-1792 – obrady Sejmu Wielkiego (Czteroletniego)

20 października 1788 – uchwalenie zwiększenia liczby stałego wojska do 100 tys. żołnierzy

19 stycznia 1789 – zniesienie Rady Nieustającej

2 grudnia 1789 – czarna procesja w Warszawie

26 marca 1790 – uchwalenie ustawy skarbowej (zwanej ofiarą dziesiątego grosza)

24 marca 1791 – uchwalenie prawa o sejmikach

18 kwietnia 1791 – uchwalenie prawa o miastach

3 maja 1791 – uchwalenie Konstytucji

2. Sejm Czteroletni zwany Sejmem Wielkim dawał nadzieję na zmiany w Rzeczypospolitej, miał przywrócić suwerenność i przyspieszyć reformy gospodarcze kraju.

Sejm był **skonfederowany**, czyli decydował większością głosów (**bez liberum veto**).

Po dwóch latach do sejmu dołączył drugi komplet posłów (stąd nazwa „czteroletni”).

Marszałkiem sejmu był **Stanisław Małachowski**.

Sala Senatorska Zamku Królewskiego w Warszawie (miejsce uchwalenia Konstytucji 3 maja)

NAJWAŻNIEJSZE POSTANOWIENIA SEJMU WIELKIEGO:

- zwiększenie armii do 100.000 żołnierzy (nie zostało to zrealizowane)
- nowe „Prawo o sejmikach” (m.in. pozbawienie szlachty-gołoty prawa głosu)
- nowe prawo o miastach królewskich (m.in. prawo mieszczan do nietykalności osobistej, zakupu ziemi i otrzymywania urzędów)

3. Sejm Wielki uchwalił konstytucję wtedy, gdy na sali nieobecni byli posłowie sprzeciwiający się wprowadzeniu ustawy, większość nie wróciła do stolicy po świętach wielkanocnych.

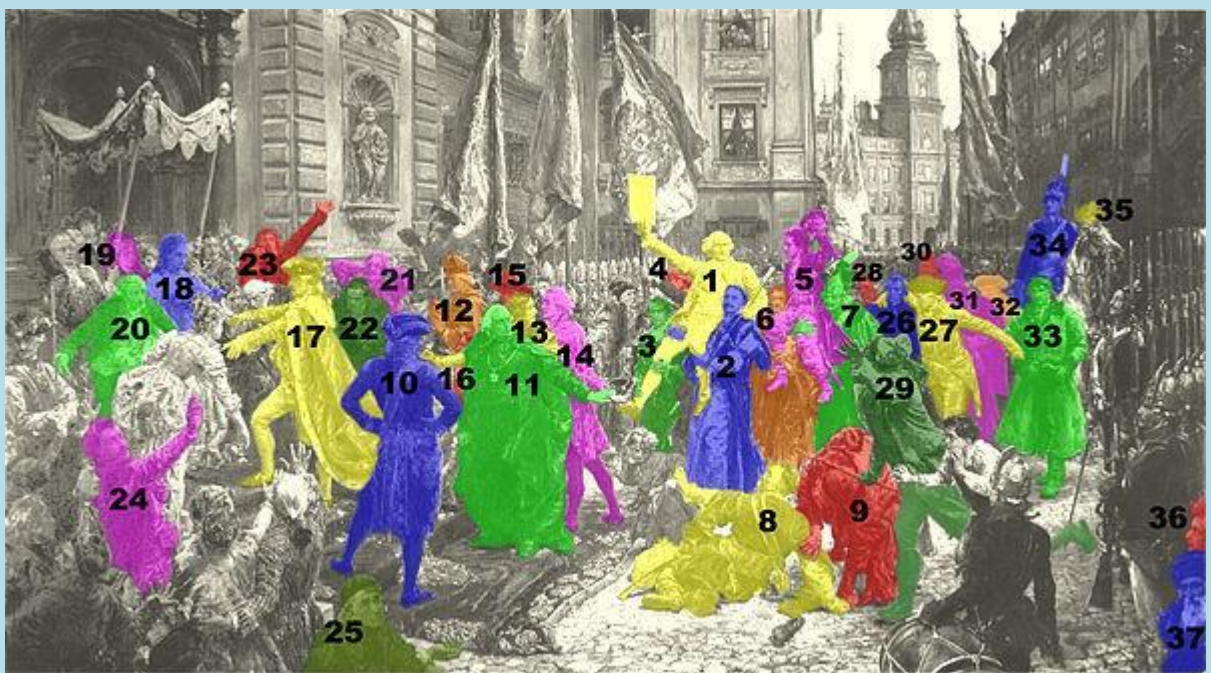
NAJWAŻNIEJSZE POSTANOWIENIA KONSTYTUCJI 3 MAJA:

- Polska monarchią konstytucyjną z trójpodziałem władz
- monarchia dziedziczna (po Stanisławie Auguste Poniatowskim – dynastia Wettinów),
- zniesienie liberum veto (uchwały podejmowane większością głosów),
- posłowie reprezentantami całego narodu,
- sejm „stale gotowy” (zwoływany w razie potrzeby) zamiast co dwuletniej sesji,
- pozbawienie praw wyborczych szlachty-gołoty,
- wprowadzenie przedstawicieli mieszczan do sejmu (ale tylko z głosem doradczym),
- powołanie rządu – Straży Praw z królem na czele,
- zagwarantowanie tolerancji religijnej (katolicyzm pozostał religią panującą),
- zagwarantowanie opieki państwowej dla chłopów (ale bez konkretnych zmian)
- obowiązek korekty konstytucji co 25 lat

Rzeczpospolita stawała się **państwem unitarnym (jednolitym) zamiast unią.**

Jan Matejko, Konstytucja 3 Maja, obraz z 1891 r.

1. Stanisław Małachowski (1736–1809), marszałek Sejmu Wielkiego
2. Aleksander Linowski (ok. 1759–1820), poseł na Sejm Wielki, zwolennik konstytucji
3. Ignacy Wyssogota Zakrzewski (1745–1802), poseł na Sejm Wielki, zwolennik konstytucji
4. Tadeusz Kościuszko (1746–1817), generał wojsk koronnych
5. Kazimierz Nestor Sapieha (1757–1798), marszałek Sejmu Wielkiego
6. Julian Ursyn Niemcewicz (1757–1841), poseł na Sejm Wielki, współautor konstytucji
7. Michał Zabięło (1760–1815), poseł na Sejm Wielki, zwolennik konstytucji
8. Jan Suchozewski (zm. 1804 lub 1809), poseł na Sejm Wielki, przeciwnik konstytucji
9. Stanisław Kublicki (1750–1809), poseł na Sejm Wielki, zwolennik konstytucji
10. Franciszek Ksawery Branicki (ok. 1730–1819), hetman wielki koronny, przeciwnik konstytucji
11. Hugo Kołłątaj (1750–1812), podkanclerzy koronny, współautor konstytucji

12. Feliks Turski (1720–1800), biskup krakowski (lub Tymoteusz Gorzeński)
13. Ignacy Potocki (1750–1809), marszałek wielki litewski, współautor konstytucji
14. Adam Kazimierz Czartoryski (1734–1823), starosta generalny ziem podolskich, zwolennik konstytucji
15. Scipione Piattoli (1749–1809), sekretarz prywatny królewski, współautor konstytucji
16. Tadeusz Matuszewicz (1765–1819), poseł na Sejm Wielki, współautor konstytucji
17. Stanisław August Poniatowski (1732–1798), król polski
18. Anna Charlotta Dorota von Medem (1761–1821), księżna kurlandzka (lub Róża z Martynkowskich Dekertowa)
19. Elżbieta z Szydłowskich Grabowska (1748/9–1810), metresa królewska
20. Jan Dekert (1738–1790), prezydent miasta Warszawy
21. Antoni Stanisław Czetwertyński-Światopełk (1748–1794), zwolennik konstytucji
22. Antoni Polikarp Złotnicki (ok. 1750–1830), poseł na Sejm Wielki, przeciwnik konstytucji
23. Francuski rojalista
24. Jan Kiliński (1760–1819), mistrz szewski
25. Klemens Maria Hofbauer (1751–1820), ksiądz redemptorysta
26. Stanisław Staszic (1755–1826), ksiądz, działacz oświeceniowy
27. Andrzej Hieronim Zamoyski (1716–1792), b. wojewoda inowrocławski, autor Kodeksu Zamojskiego
28. Tymoteusz Gorzeński (1743–1825), biskup smoleński
29. Kazimierz Konopka (1769–1805), sekretarz Hugona Kołłątaja
30. Ksiądz prawosławny
31. Paweł Ksawery Brzostowski (1739–1827), ksiądz (lub Józef Stępkowski)
32. Antoni Tyzenhauz (1733–1785), b. zarządca litewskich ekonomii królewskich
33. Chłop
34. Józef Poniatowski (1763–1813), generał wojsk koronnych
35. Stanisław Mokronowski (1761–1821), poseł na Sejm Wielki
36. Młody Żyd
37. Stary Żyd

4. Konstytucja 3 maja to druga konstytucja na świecie (po USA), a pierwsza w Europie.

5. Dnia 27 kwietnia 1792 roku w Petersburgu podpisano akt konfederacji przeciw konstytucji, ogłoszono go w Targowicy – miasteczku na Ukrainie.

KONFEDERACJA TARGOWICKA

Następstwa:

- wojna polsko-rosyjska w obronie konstytucji (początkowe sukcesy – bitwa pod Zieleńcami po której ustanowiono **order Virtuti Militari**)
- przystąpienie króla do targowiczán – wstrzymanie walk, zwycięstwo Rosji
- **1793 – II rozbiór przez Rosję i Prusy** (zaskoczenie nawet dla targowiczán): w Rzeczypospolitej zostało ok. 200 tys. km² i ok. 4 mln ludności, czyli niecałe 30% terytorium i ludności sprzed rozbiórów
- sejm grodzieński – przywrócenie ustroju sprzed Sejmu Czteroletniego (ale bez liberum veto)

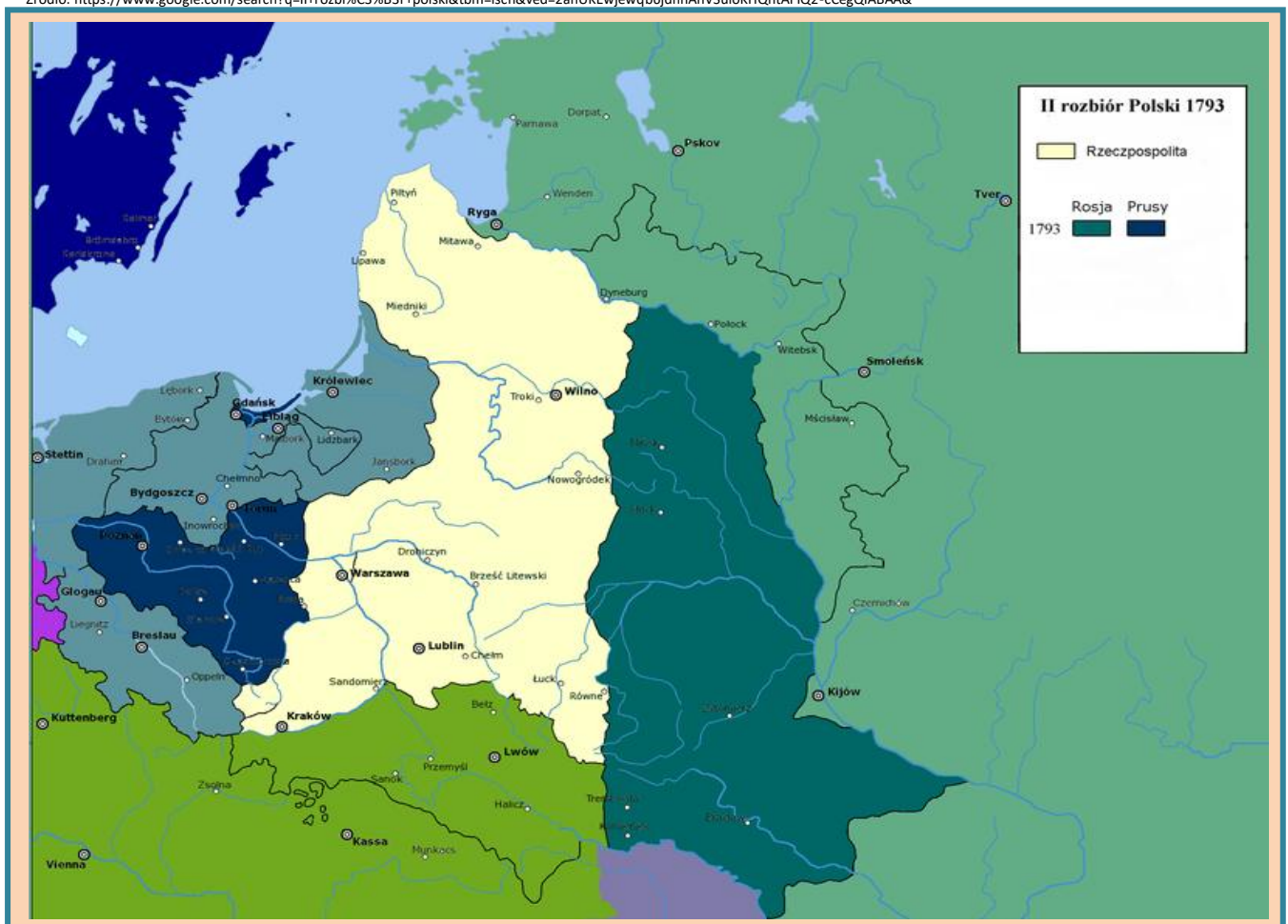
Słowo "targowica" jest w języku polskim synonimem najcięższej zdrady narodu i państwa. Przywódcy konfederacji targowickiej dążyli do podziału państwa na samodzielne prowincje i nie zamierzali poddać się prawom ustanowionym przez Konstytucję 3 Maja.

Fragment obrazu "Wieszanie zdrajców (in effigie)" aut. Jean Pierre Norblin de la Gourdainie fot. wikipedia

6. Epilogiem wojny polsko-rosyjskiej w 1792 roku i rządów Targowicy był II rozbiór Polski, dokonany w styczniu 1793 roku przez Rosję i Prusy.

Źródło: <https://www.google.com/search?q=II+rozbi%C3%B3r+polski&tbn=isch&ved=2ahUKEwjewqbjdnAhVsuioKHQtAFIQ2-cCegQIABAA&>

II rozbiór Rzeczypospolitej Obojga Narodów, zaznaczono tereny zagarnięte przez Rosję i Prusy w 1793 roku.